

kom op voor
INCLUSIE

JAARVERSLAG

2016

Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een Handicap vzw

JAAERVERSLAG 2016

**Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap
(GRIP vzw)**

Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel

02 214 27 60

info@gripvzw.be

www.gripvzw.be

*"Als je ontdekt dat je
op een dood paard rijdt,
spring er dan heel snel af!"*

Oude wijsheid van de Dakota indianen

VOORWOORD	5
<hr/>	
2016 IN VOGELVLUCHT	7
<hr/>	
OPBOUW	8
<hr/>	
UITDAGING I: Onze maatschappij wordt meer inclusief	9
<hr/>	
OD1. Recht op inclusief onderwijs	9
OD2. Recht op inclusief werk	12
OD3. Recht op een menswaardig leven	14
OD4. Recht op wonen	16
OD5. Recht op ondersteuning	17
OD6. Door te investeren in expertise over gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap stimuleren en ondersteunen we het Vlaams gelijkekansenbeleid	18
OD7. We versterken de implementatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap	20
<hr/>	
UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap	21
<hr/>	
OD8. De sensibilisatie van GRIP ondersteunt de omslag in de kijk op handicap	21
OD9. We verbinden specifieke sensibilisatie aan de 5 actielijnen voor inclusie	22
OD10. We sluiten vanuit 'kijk op handicap' aan bij relevante thema's in de actualiteit en vraagstukken in verband met handicap	26
OD11. We bieden vorming en informatie rond inclusie en kijk op handicap aan specifieke doelgroepen	26
OD12. GRIP werkt samen met de VRT en andere mediamakers	27
OD13. Handiwatch zetten we in als interactief forum voor media-analyse	28
OD14. GRIP draagt bij tot de verdere ontwikkeling van Disability Studies in Vlaanderen	29
<hr/>	

UITDAGING III: GRIP neemt verder zijn rol op als voortrekker en aanjager	30
OD15. We verhogen de (naam) bekendheid van GRIP bij personen met een handicap	30
OD16. GRIP zorgt voor maatschappelijke beweging en publieke actie	33
OD17. GRIP ondersteunt en werkt samen met andere emancipatorische verenigingen en bewegingen van personen met een handicap	34
OD18. GRIP positioneert zich als expert gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap	34
OD19. GRIP communiceert als expert over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap	35
OD20. Ervaringsdeskundigen staan aan het stuur van de vereniging	38
OD21. Standpunten en voorstellen van GRIP worden opgebouwd vanuit ervaringsdeskundigheid	38
OD22. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met andere handicaporganisaties	40
OD23. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met niet-handicaporganisaties en verschillende niveaus	41
OD24. Op GRIP werkt een gemotiveerd en professioneel team	42
OD25. Financiering en andere voorwaarden voor een duurzame werking worden ingevuld	43
OD26. GRIP belicht en ondersteunt goede voorbeelden van inclusie	44
OD27. GRIP onderzoekt en ondersteunt juridische stappen om de rechten van personen met een handicap waar te maken	45
OD28. GRIP biedt vorming over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie	47
<hr/>	
BIJLAGEN	
Ledenlijst Algemene Vergadering	48
Ledenlijst Raad van Bestuur	48
Lijst met afkortingen	49

VOORWOORD:

KOM OP VOOR INCLUSIE EN STAP VAN DAT DODE PAARD

GRIP heeft met het nieuwe meerjarenplan 2016-2019 de ambitie om werk te maken van inclusie. Van echte inclusie. In het voorbije jaar deden we evenwel 2 heel ontvullende vaststellingen: de 'kijk op handicap' evolueert nauwelijks in Vlaanderen en de deelname van personen met een handicap aan deze maatschappij is er op 10 jaar tijd nauwelijks op vooruit gegaan.

"Als je ontdekt dat je op een dood paard rijdt, dan is de beste strategie af te stappen." (een oude wijsheid van de Dakota indianen)

De stammenwijsheid van de Dakota Indianen, overgeleverd van generatie op generatie, zegt dat, "Als je ontdekt dat je op een dood paard rijdt, dan is de beste strategie af te stappen."

Hoewel, in het moderne zakenleven, op scholen, in de hulpverlening en bij de overheid, wordt er een rijke schakering van vooruitstrevende strategieën gehanteerd waar uit geput kan worden, zoals:

1. Koop een sterke zweep.
2. Verander van berijder.
3. Dreig het paard dat je er mee stopt.
4. Wijs een commissie aan die het paard gaat bestuderen.
5. Leg werkbezoeken in andere landen af om te zien hoe ze daar dode paarden berijden.
6. Verlaag de eisen zodat het paard toch mee kan doen.
7. Indiceer het dode paard anders, bijvoorbeeld als 'levend beschadigd'.
8. Huur een interim berijder om het dode paard te berijden.
9. Koppel diverse dode paarden om toch vooruit te komen.
10. Stel meer geld en/of training beschikbaar om de prestaties van het dode paard te verhogen.
11. Bestudeer of lichtere rijders de prestaties van het dode paard verbeteren.
12. Verklaar dat het dode paard uiteindelijk minder nodig heeft en daardoor goedkoper is, wat resulteert in minder uitgaven, en dus substantieel bijdraagt aan de economie.
13. Herschrijf alle theorieën waaraan paarden zouden moeten voldoen.
14. Geef het dode paard een hogere positie en zet nieuwe paarden in.

Instellingen, scholen voor buitengewoon onderwijs, beschutte werkplaatsen, afzonderlijke jeugdbewegingen, verlengde minderjarigheid, groepsreizen voor personen met een handicap, Dit zijn allemaal dode paarden waar het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap 10 jaar geleden komaf

mee wou maken. Het medische model vormde de basis voor segregatie; de paradigmashift naar het sociaal model zou voor inclusie moeten zorgen. Maar wat doet Vlaanderen met deze dode paarden ?

- De criteria veranderen om aan te tonen dat het paard niet dood is: we bouwen geen grote instellingen meer maar kleine groepswoonings voor 10 mensen en noemen dit inclusief wonen; de minister van onderwijs past de interpretatie van het VN-Verdrag wat aan en zegt dat buitengewoon onderwijs toch OK is.
- We zetten een projectgroep, een werkgroep of beter nog een taskforce op die de vernieuwing moet trekken. Maar dezelfde mensen blijven aan het stuur vanuit dezelfde streefdoelen, dus met de bedoeling om juist zo weinig mogelijk te veranderen.
- We kopen een betere zweep. Nieuwe regelgeving moet er voor zorgen dat met hetzelfde budget veel meer mensen zullen worden geholpen?

GRIP is ervan overtuigd dat inclusie meer fundamentele veranderingen vereist die structuren ten gronde veranderen. Dus verder gaan dan wat aanpassingen links en rechts om uiteindelijk op hetzelfde dode paard te blijven voortrijden. Dat onze voorstellen voor deze fundamentele veranderingen vaak extreem worden genoemd, dat moeten we er bij nemen. De Dakota indianen wisten het al heel lang geleden... als je ontdekt dat je op een dood paard rijdt, dan is de beste strategie af te stappen.

En tenslotte over 2016 maar daarom niet minder belangrijk: GRIP is verhuisd, we werkten een nieuwe inclusiespiegel uit, we hebben een derde TREFDAG opgezet, we maakten twee mini-docu's, dat en nog veel meer...

Veel leesplezier bij het doornemen van dit jaarverslag,
Patrick Vandelanotte, coördinator

2016 IN VOGELVLUCHT (de 10 centrale acties in 2016)

1. We lanceerden ons meerjarenplan 2016 – 2019: 'Kom op voor Inclusie'.
2. In mei betrokken we onze nieuwe kantoren in het Aromagebouw in Schaarbeek (nabij Noord Station).
3. In het najaar startten we de hervorming van onze website.
4. Op 19 april organiseerden we een tweede ronde tafel (studiedag) over de implementatie van het M-decreet en het inclusief onderwijs.
5. We bundelden ervaringsdeskundigheid over wonen door het opzetten van 3 focusgroepen wonen.
6. We werkten aan een update van de Inclusiespiegel. Deze uitgave zal in het voorjaar 2017 verschijnen.
7. Op zaterdag 24 september vond een GRIP-debat plaats over handicap en ethiek.
8. Op 15 oktober ging voor de derde keer de TREFDAG HANDICAP door. We zetten dit op samen met acht andere verenigingen van personen met een handicap.
9. Op 1 oktober was er de medewerkersdag voor de vrijwilligers van GRIP.
10. In het voorjaar lanceerden we voor het eerst een oproep voor giften.

De indeling van het jaarverslag is gebaseerd op de 3 grote uitdagingen waar GRIP in het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2015-2019 aan werkt:

UITDAGING I: Onze maatschappij wordt meer inclusief

UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap

UITDAGING III: GRIP vervult zijn rol als voortrekker en aanjager

De operationele doelstellingen uit het beleidsplan vind je in de oker kleurvakken. We geven daarbij telkens weer welke activiteiten werden opgezet om deze doelstellingen te realiseren. In de vakken "GRIP in 2016" geven we een samenvatting van de concrete resultaten.

De vakken ILLUSTRATIE verwijzen naar de concrete werking in 2016.

**We gebruiken in dit jaarverslag bewust het woord 'handicap'.
We verwijzen hiervoor naar de basisvisie van GRIP.**

In onze basisvisie en in onze werking leggen we vooral de nadruk op het respect voor de eigenheid en de kwaliteiten van elk individu. We gebruiken het woord handicap omdat we het nodig vinden dit te blijven benoemen zolang mensen sociaal achtergesteld worden omwille van een beperking of chronische ziekte. Niet het individu met een beperking is bepalend voor zijn handicap, maar de samenleving. Een handicap of een groep mensen met een handicap ontstaan pas wanneer mensen met een beperking geconfronteerd worden met obstakels in de buitenwereld en met de gangbare manier van denken. Deze obstakels verhinderen inclusie en de evenwaardige deelname van mensen met een beperking aan de samenleving.

OD1. Recht op inclusief onderwijs: we versterken het recht op inclusief onderwijs

De stap naar school is voor kinderen de eerste stap in de maatschappij. GRIP blijft dan ook inzetten op de realisatie van het inclusief onderwijs in Vlaanderen.

Op de eerste plaats houdt dit in dat we van nabij de implementatie van het M-decreet opvolgen. In de loop van 2016 hadden we een aantal contacten met het kabinet van minister Crevits, specifiek ook om onze inbreng te doen bij de uitwerking van een nieuw ondersteuningsmodel voor leerlingen met een handicap binnen het inclusief onderwijs. Over de ondersteuning zijn we gestart met het uitwerken van een **adviesnota "Ondersteuning nodig in het gewoon onderwijs"**, die in februari 2017 is verschenen.

Inclusief onderwijs is een thema dat ook op onze website (en Facebook) ruime aandacht krijgt. Er verschenen 7 artikelen op de website van GRIP en op 3 juni plaatsten we een artikel op www.dewereldmorgen.be over een leerling met downsyndroom die niet langer les kon volgen in de school waar hij ingeschreven was.

Op 19 april organiseerde GRIP een **tweede ronde tafel over de implementatie van het M-decreet en inclusief onderwijs**. Een vijftigtal deelnemers namen hier aan deel, waaronder vijf Vlaamse parlementsleden. De centrale vraag was: "Zijn we in Vlaanderen nu goed op weg naar inclusief onderwijs?". Dr. Annelies D'Espallier beantwoordde deze vraag eerst vanuit het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Daarna gingen we in verschillende groepen verder in op het inschrijvingsrecht, bilinguaal – bicultureel onderwijs voor dove leerlingen en de plannen van de overheid voor een nieuw ondersteuningsmodel. Na de pauze volgde dan een debat, met o.m. deelname van Kathleen Helsen, voorzitter van de Commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement. Inge Ranschaert sloot namens GRIP de namiddag af met de aandachtspunten en aanbevelingen van GRIP. GRIP werkte voor deze ronde tafel samen met Ouders voor Inclusie, Unia, FEVLADO, en het departement onderwijs.

Tweede ronde tafel inclusief onderwijs op 19 april

Debat met vlnr. Gerda Lippens, Theo Mardulier, Kathleen Helsen, moderator Mieke Dumont, Annelies D'Espallier, Inge Ranschaert

GRIP is actieve partner van het **Steunpunt voor Inclusie**. Patrick Vandelanotte neemt namens GRIP deel aan de stuurgroep van het Steunpunt. Het Steunpunt is een initiatief van Ouders voor Inclusie met financiële steun vanuit Gelijke Kansen en Onderwijs. Sinds 2012 biedt het Steunpunt voor Inclusie informatie en ondersteuning aan ouders en jongeren die drempels ervaren bij inclusie. Dit gaat in hoofdzaak over inclusief onderwijs, maar daarnaast ook over vrije tijd of tewerkstelling. In 2016 behandelde het Steunpunt 78 vragen van ouders.

In het najaar bracht het Steunpunt haar **rapport Drempels en Barrières¹** uit. Dit biedt een schets van de voornaamste drempels en barrières die ouders van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften tegenkomen bij het realiseren van inclusief onderwijs. Het is een registratie van de realiteit waarmee ouders worden geconfronteerd.

GRIP IN 2016:

- Volop aandacht voor de implementatie van het M-decreet door 7 artikelen op de website van GRIP en een artikel op www.dewereld.morgen.
- Ronde tafel over de implementatie van het M-decreet op 19 april.
- Uitwerken adviesnota over ondersteuning in het gewoon onderwijs.
- GRIP is partner van het Steunpunt voor Inclusie (project van Ouders voor Inclusie) en werkte mee aan het rapport Drempels en Barrières.

¹ <http://www.oudersvoorinclusie.be/geen-categorie/drempels-en-barrieres-rapport-van-steunpunt-voor-inclusie/>

ILLUSTRATIE: RONDE TAFEL INCLUSIEF ONDERWIJS 19 APRIL

Aandachtspunten en aanbevelingen van GRIP voor de realisatie van inclusief onderwijs in Vlaanderen:

- Een strategisch plan met timing en inzet van middelen.
- Een grondige hertekening van het buitengewoon onderwijs als een service i.p.v. een locatie.
- Een grondige monitoring van leerlingen die in het gewoon onderwijs een traject volgen op basis van een IAC.
- Het onmiddellijk beschikbaar stellen van ondersteuning op maat voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in de context van het gewoon onderwijs.
- Het versneld beschikbaar stellen van persoonlijk assistentiebudgetten voor minderjarigen met een beperking.
- Een gepaste en betekenisvolle certificering voor leerlingen binnen een inclusief traject.
- Het betrekken van ervaringsdeskundigen en het handicap-middenveld bij de beleidsontwikkelingen m.b.t. inclusief onderwijs.

OD2. Recht op inclusief werk: we komen op voor betaald werk voor iedere persoon met een handicap

GRIP streeft er naar dat personen met een handicap écht werk kunnen krijgen en houden. Dit hebben we uitgewerkt in de bondige 1-pagina **GRIP standpunt over tewerkstelling van personen met een handicap**.

Het **Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid (GOHA)** is een platform van 13 organisaties van personen met een handicap of chronische ziekte. GRIP is sinds 2004 projecthouder van GOHA dat deel uitmaakt van het Focus op talent-beleid van minister Muyters. Het EAD-beleid (evenwaardige arbeidsdeelname en diversiteit) onderging de voorbije jaren een grondige hervorming. In het nieuwe loopbaan- en diversiteitsbeleid wordt gekozen voor

een talentbenadering, onder de noemer 'Focus op talent'. Om dit nieuwe beleid vorm te geven, worden voor de periode 2017-2019 nieuwe samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met een aantal structurele partners, waaronder GRIP als projecthouder van GOHA. De uitwerking van deze nieuwe samenwerkingsovereenkomst heeft in 2016 heel veel van onze aandacht en tijd gevraagd. Het GOHA zal in de toekomst een aantal nieuwe accenten leggen, zoals o.a. meer aandacht voor de talentbenadering, verdere uitbouw van het luik informatie en sensibilisatie en versterking van de samenwerking tussen de verschillende betrokken verenigingen.

In het nieuwe meerjarenplan benaderen we het thema tewerkstelling niet alleen via het GOHA, maar ook als een eigen operationele doelstelling. Daarom zijn we in 2016 begonnen met het uitwerken van een startnota echt werk. We bouwen ook een GRIP-netwerk uit van ervaringsdeskundigen over tewerkstelling.

Om werkgevers over de streep te trekken hebben Dorien Meulenijs, Ann Heylighen en Maddy Janssens het boek 'Werknemers met een arbeidshandicap. Gids voor werkgevers' geschreven. Acht ervaringsdeskundigen van GRIP werkten aan een boekbespreking en we gingen in gesprek met de auteurs. Dit resulteerde in een uitgebreid artikel op de GRIP website. In de opendeurmaand van GRIP schoven we het thema werk naar voren tijdens een gespreksavond over quota voor tewerkstelling (woensdag 22 juni). Alona Lyubayeva, diversiteitsambtenaar van de Vlaamse overheid, vertrok vanuit een wetenschappelijke invalshoek om het thema van quota en streefcijfers te benaderen. Daarop volgde een boeiend gesprek over de zin en onzin van quota.

GRIP IN 2016:

- We formuleren een GRIP standpunt over tewerkstelling.
- GRIP is projecthouder van het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid en ondersteunt zo de beleidsparticipatie in verband met de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap.
- Opmaak startnota echt werk.

ILLUSTRATIE: DOELSTELLING EN ACTIELIJNEN VAN HET GEBRUIKERSOVERLEG HANDICAP EN ARBEID 2017-2019

Het GOHA wil vanuit ervaringsdeskundigheid zowel kwalitatieve als kwantitatieve arbeidsparticipatie van mensen met handicap of chronische ziekte verhogen en hiertoe actief de hefboom van de talentbenadering bespelen.

Deze doelstelling wordt bereikt door acties op te zetten binnen 3 actielijnen:

Actielijn 1: Ervaringsdeskundigheid over handicap en arbeid ontwikkelen, verspreiden en inbrengen in het talentbeleid.

Actielijn 2: Constructief en actiegericht deelnemen aan overlegstructuren om het handicapperspectief over tewerkstelling te garanderen.

Actielijn 3: Het overleg van de middenveldorganisaties van personen met een handicap en chronische ziekte over het thema handicap en arbeid ondersteunen.

OD3. Recht op een menswaardig leven: we komen op voor voldoende inkomen voor iedere persoon met een handicap.

We brachten de verbanden tussen de tegemoetkomingen voor personen met een handicap en andere systemen en persoonlijke situaties in kaart in een dossier. De **prijs van de arbeid**, de **prijs van de liefde** en de **prijs van de handicap** worden de 3 focussen van GRIP de komende jaren binnen het thema inkomen.

Personen met een handicap betalen vaak veel kosten voor ondersteuning en hulpmiddelen uit hun eigen inkomen. Een anonieme column op onze website over de prijs van de handicap illustreerde dit. De prijs van de handicap was ook een expliciet aandachtspunt bij de communicatie over de inclusiespiegel (zie OD 6).

We schreven een brief naar Elke Sleurs, staatssecretaris voor personen met een handicap, over de noodzaak om de hoogte van de inkomensvervangende tegemoetkoming minstens weer op het niveau van het leefloon te brengen. Daarbij refereerden we naar artikel 28 van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen

met een Handicap. We communiceerden hierover met KVG, VFG en Unia.

Onze infosessie over de prijs van de liefde en de prijs van de arbeid op de Trefdag Handicap in oktober werd druk bijgewoond.

We verkenden een aantal ideeën om de kloof tussen inkomen uit uitkeringen en inkomen uit werk kleiner te maken. Zo gingen we praten met federaal parlementslid Jan Spooren en zetten hierover een interview en een standpunt van GRIP op onze website.

GRIP IN 2016:

- Verkenning en studie van het thema 'inkomen' (dossier) en initiatieven rond knelpunten.
- Infosessie over de prijs van de liefde en de prijs van de arbeid op Trefdag Handicap.

ILLUSTRATIE: OPVOLGING VAN DE INKOMENSVERVANGENDE TEGEMOETKOMING

(fragment uit artikel website GRIP 17 januari 2017)

De sociale partners hebben op woensdag 11 januari 2017 een nieuw 'Interprofessioneel Akkoord 2017-2018' gesloten. Ze hebben hierin de federale regering onder meer aanbevolen om vanaf 1 september 2017 de inkomensvervangende tegemoetkoming weer even hoog te maken als het leefloon.

Wat vindt GRIP?

GRIP is enerzijds opgelucht. Het kon toch niet blijven voortduren dat personen met een handicap minder inkomen hadden dan het leefloon! Want bovendien mogen we niet vergeten dat zij vaak ook nog eens extra kosten hebben die te maken hebben met hun handicap. De inkomensvervangende tegemoetkoming niet optrekken en het leefloon wèl betekende een structurele achterstelling voor de groep personen met een handicap.

Anderzijds is GRIP verbouwereerd dat de federale regering haar verantwoordelijkheid niet nam om een inkomen ter hoogte van het leefloon te garanderen. Ze heeft haar verantwoordelijkheid doorgeschoven naar de vakbonden en werkgeversorganisaties.

Staatssecretaris voor Personen met een Handicap Elke Sleurs is er niet in geslaagd een andere beslissing af te dwingen binnen de regering.

Onbegrijpelijk blijft bovendien dat de personen met een handicap die tussen 1 april 2016 en 1 september 2017 minder inkomen dan een leefloon hebben gekregen, hier niet voor vergoed worden. Er zal 33 miljoen euro niet uitgegeven worden. In de praktijk heeft de regering dus een pijnlijke besparing gerealiseerd ten nadele van de toch al dunne portemonnee van personen met een inkomensvervangende tegemoetkoming.

GRIP verwacht van deze en volgende federale regeringen dat ze dezelfde fout niet meer opnieuw maken. Als de regering beslist de leeflonen op te trekken moet ze ook de inkomensvervangende tegemoetkoming evenveel optrekken!

OD4. Recht op wonen: we komen op voor een toegankelijke en betaalbare woning voor iedere persoon met een handicap

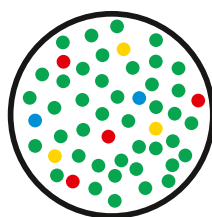
We verspreidden onze **verslagenbundel over de studiedag deïstitutionalisering** van eind 2014. De waardevolle informatie uit de studiedag hebben we zo beschikbaar gesteld voor iedereen. Ook de afbeelding die we vanuit het werk rond deïstitutionalisering lanceerden, kon op deze manier breder verspreid worden. De afbeelding brengt de concepten inclusie, integratie, segregatie en uitsluiting samen in 1 beeld en dat gebruiken we de komende jaren om de puntjes op de i van inclusie te zetten.

In het najaar organiseerden we **3 focusgroepen over wonen in de maatschappij**. Hieruit leerden we verder over wat de dromen, de drempels en de hefbomen zijn van personen met een handicap om te leven in de maatschappij. We zullen die informatie ook naar buiten brengen in 2017 in het eerste cahier van GRIP.

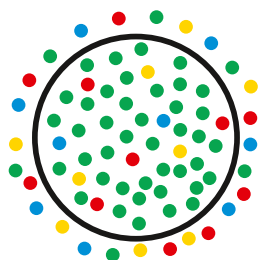
GRIP IN 2016:

- Verspreiding verslagenbundel studiedag deïstitutionalisering.
- Op punt stellen voorstelling visuele voorstelling inclusie met figuur van de bollen.
- Drie focusgroepen met ervaringsdeskundigen over wonen.

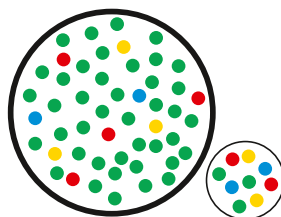
INCLUSIE

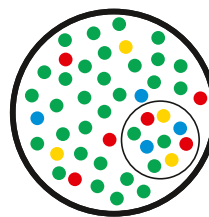
UITSLUITING

SEGREGATIE

INTEGRATIE

OD5. Recht op ondersteuning: we versterken het recht op voldoende ondersteuning en de zelfbeschikking daarbij.

Onze aandacht ging vooral uit naar de invoering van de **persoonsvolgende financiering**.

Nadia Hadad nam vanuit de positie van onafhankelijk deskundige deel aan het **Raadgevend Comité** van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH).

We analyseerden het zorgregierapport van het VAPH over cijfers van vraag en aanbod voorzieningen en PAB. We publiceerden een artikel en een analyse hierover op onze website. We merken dat het elk jaar ingewikkelder wordt om in de cijfergegevens door het bos de bomen te zien. Cijfers zijn cruciaal voor een goede monitoring van het recht op ondersteuning, dus vinden we het belangrijk om ze in kaart te brengen. Deze informatie kan vrij gebruikt worden voor wie met cijfers en indicatoren over ondersteuning bezig is.

Zo ook verspreidden we via onze website informatie over cijfers die via parlementaire vragen werden opgevraagd over de tekorten aan **persoonlijke assistentiebudgetten**.

We investeerden in persaandacht voor kinderen en jongeren op de PAB-wachlijst. Het resultaat was een reeks artikels in de krant De Standaard (week van 12 december) met 3 getuigenissen

(en 1 filmpje) en een afsluitende analyse van stafmedewerker Katrijn Ruts. Hiervoor werkten we samen met NEMA vzw. In deze artikelenreeks brachten we strategisch enkele specifieke knelpunten naar voren. We postten ook een anonieme getuigenis op www.dewereldmorgen.be over de gevolgen van het tekort aan PAB voor inclusief onderwijs.

GRIP IN 2016:

- Opvolging persoonsvolgende financiering
- Deelname Raadgevend Comité VAPH
- Opvolging cijfers rond tekort aan PAB en ongelijke kans op PAB
- Pers, lobby en samenwerking met ervaringsdeskundigen

OD6. Door te investeren in expertise over gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap stimuleren en ondersteunen we het Vlaams gelijkekansenbeleid.

GRIP beoogt in zijn streven naar gelijke kansen en gelijke rechten van personen met een handicap zijn rol waar te maken als adviseur en ondersteuner van het gelijkekansenbeleid. Met een adviesnota (januari 2016) streefden we ernaar om de Open-Coördinatiemethode (OCM) binnen het horizontale gelijkekansenbeleidsplan te versterken.

In 2006 werkte GRIP een eerste inclusiespiegel uit. In 2016 werkten we aan een update van de inclusiespiegel. We onderzochten of we op basis van cijfers een evolutie konden vaststellen in de inclusie van personen met een handicap. We werkten voor het verkrijgen van de cijfergegevens samen met onder meer de Studiedienst van de Vlaamse Regering en het Steunpunt Werk. Bij onze analyse ontdekten we een weinig rooskleurig beeld op vlak van sleuteldomeinen onderwijs, werk, wonen en inkomenspositie. We werken verder aan de publicatie in het voorjaar van 2017.

Naar aanleiding van de **tiende verjaardag van het VN-Verdrag** formuleerden we op basis van de cijfers uit de inclusieboodschap wel de boodschap dat er nog te weinig wordt ingezet op inclusie en te veel op segregatie. We haalden hiermee onder meer de voorpagina van De Morgen (12 december), het radio-nieuws

(12 december) en kregen ruim tijd in Hautekiet (radio 1, 13 december) om duiding te brengen. En in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement werden er naar aanleiding van deze persaandacht een vraag aan minister van Gelijke Kansen Liesbeth Homans en een vraag aan minister van Welzijn Jo Vandeurzen gesteld.

Met Unia werken we nauw samen op het vlak van anti-discriminatie en de implementatie van het VN-Verdrag. Patrick Vandelanotte nam op 26 februari namens GRIP deel aan een **rondetafel** op de studiedag van Unia **over de evaluatie van de federale anti-discrimatiewetgeving**. Hij wees erop dat het heel belangrijk is dat handicap opgenomen is binnen het antidiscriminatiekader. Dit is een bekrachtiging van de paradigmashift van de caritatieve kijk op handicap naar de rechtenbenadering. Als verbeterpunten haalde hij aan dat de antidiscrimatiewet ook zou moeten gebruikt worden om rechtszaken aan te gaan over de deelname van personen met een handicap aan het maatschappelijk leven, zoals toegankelijkheid en het tekort aan ondersteuning.

GRIP droeg ook bij aan de volgende initiatieven van Unia: de barometer onderwijs, de evaluatie van het M-decreet en de opmaak van de brochure over redelijke aanpassingen bij tewerkstelling.

GRIP IN 2016:

- Adviesnota open-coördinatiemethode
- Inclusiespiegel 2016: analyse van de evolutie van maatschappelijke participatie en communicatie daarover naar aanleiding van 10 jaar VN-Verdrag
- Samenwerking met Unia

De Morgen 12 december.

OD7. We versterken de implementatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH).

Binnen Unia staat een **begeleidingscommissie** de dienst handicap bij om de implementatie van het VN-Verdrag op te volgen. Inge Ranschaert en Nadia Hadad vertegenwoordigen GRIP (in een beurtrol) in de tweemaandelijksse bijeenkomst van die begeleidingscommissie. GRIP werkte ook mee aan de uitwerking van de campagne van Unia ***Ik heb een handicap en ik heb rechten.***

Het VN-Comité in Geneve plant een thematische focus (een general comment) over artikel 19 van het VN-Verdrag over wonen in de maatschappij. Vanuit GRIP verzorgden we een insteek (een submission) die een plaats kreeg op de website van het VN-Comité.

GRIP stelde verder zijn expertise over het VRPH ter beschikking in de vorm van lezingen en workshops:

- 21 maart: lezing over het VN-Verdrag artikel 24 (inclusief onderwijs) op de studiedag "Diversiteit in de klas", georganiseerd door het meldpunt discriminatie van Antwerpen.
- 2 december: lezing over het VN-Verdrag op de reflectievoormiddag "Ver van mijn bed – of toch niet? Het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap", georganiseerd door de dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid.

GRIP IN 2016:

- Actieve deelname aan de begeleidingscommissie VN-Verdrag binnen Unia.
- Submission bij het VN-Comité over artikel 19.
- Twee lezingen over het VN-Verdrag bij andere organisaties.

UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap

OD8. De sensibilisatie van GRIP ondersteunt de omslag in de kijk op handicap.

GRIP heeft een verzameling van ongeveer 150 handicapcartoons die we blijven tentoonstellen en aanbieden voor digitaal gebruik. Met deze **cartoontentoonstellingen** bereiken we een breed publiek.

“Handicap: een zaak van mensenrechten” werd 6 keer opgehaald en de volledige collectie werd 4 keer digitaal opgestuurd en door de ontleners afgeprint. N.a.v. de verhuis van GRIP hingen deze cartoons 1 maand in de gang en de refter van het Aroma-gebouw. “Haha... handicap” werd ook 7 keer uitgeleend en 4 keer digitaal opgestuurd.

De digitaal opgestuurde cartoons werden gebruikt o.a. op de Facebook-pagina van de organisatoren van REVA, tijdens de 35-jarige viering van de Stedelijke Adviesraad voor Integratie van Personen met een Handicap in Peer en de Kempense Handibeurs in Mol.

Beide cartoontentoonstellingen werden gepromoot bij de openbare bibliotheken, culturele centra en de stedelijke adviesraden in Vlaanderen.

Onze sensibilisatie heeft als doelstelling een omslag in de kijk op handicap te realiseren. In 2016 stonden we stil bij de vraag hoe deze ‘kijk op handicap’ evolueert in Vlaanderen. Dit resulteerde in een (interne) nota **Evolutie van de kijk op handicap in Vlaanderen**.

GRIP IN 2016:

- De twee cartoontentoonstellingen van GRIP blijven een vaste waarde binnen ons sensibilisatieluik.
- GRIP documenteert hoe de ‘kijk op handicap’ evolueert binnen de Vlaamse samenleving.

OD9. We verbinden specifieke sensibilisatie aan de 5 actielijnen voor inclusie.

Met het nieuwe meerjarenplan hebben we een nieuwe sensibilisatiestrategie uitgewerkt: de focus komt te liggen op sensibilisatie die aansluit bij de 5 actielijnen voor inclusie. De nieuwe werkwijze werd in 2016 nog verder uitgewerkt en dit resulteerde in een nota als bijlage bij onze sensibilisatiestrategie. In 2016 hebben we **3 sensibiliserende acties** uitgewerkt die aansloten bij de thema's onderwijs (OD1) en ondersteuning (OD5).

Actie 1: #Gewoon samen naar school

GRIP maakte een mini-docu van 12 minuten die inzoomt op de ervaring van leerlingen met een handicap die les volgen in het gewoon onderwijs. Dit werd vlot en laagdrempelig uitgewerkt met Bert Gabriëls in de rol van interviewer. In de film maken we kennis met Maren (3de kleuterklas), Yousef (5de leerjaar), Brent (6de middelbaar) en Dorien (werkende twintiger). Vier verschillende mensen met elk een eigen verhaal. Eén ding hebben ze gemeen, ze volgen of volgden les in een gewone school. Wat naar boven komt is dat zij inclusief onderwijs de moeite waard vinden en zich er goed bij voelen. De essentie van wat GRIP voor ogen heeft met inclusief onderwijs komt hierbij ook naar boven: inclusief onderwijs = samen naar school gaan.

De film zijn we vanaf oktober beginnen verspreiden. Tegen eind 2016 haalden we een bereik van 3000 views (via You Tube kanaal). Het filmpje werd meteen ook benut bij toelichtingen en vormingen over inclusief onderwijs en het M-decreet.

Actie 2: #mijnassistent

De tweede actie situeert zich op het raakvlak tussen onderwijs en ondersteuning en heeft als onderwerp de assistentie bij leerlingen met een handicap die les volgen in het gewoon onderwijs. Ook dit werkten we uit met een mini-docu van 11,5 minuten. We laten Jorrit (13 jaar) aan het woord, samen met zijn ouders en zijn persoonlijk assistent Yannick. Jorrit gaat naar de gewone school en daar heeft hij zijn assistent voor nodig. Yannick ondersteunt Jorrit bij het uitvoeren van schoolse activiteiten en participatie in de klas. Hij is ook een hulp in het dagelijkse leven van Jorrit (eten, jas aan- en uit doen, toiletbezoek).

actie 1: #Gewoon samen naar school

actie 2: #mijn assistent

Wat naar boven komt is dat sommige kinderen met een handicap echt de ondersteuning van een persoonlijk assistent nodig hebben om naar de gewone school te kunnen gaan. Het ontbreken van de toegang tot persoonlijke assistentie zet een rem op de uitwerking van het inclusief onderwijs in Vlaanderen. Hiermee haken we in op de politieke actualiteit, want na het opstarten van het M-decreet worden nu maatregelen voor ondersteuning in het gewoon onderwijs besproken.

De verspreiding van dit filmpje is gestart vanaf 23 februari 2017. In de eerste week resulteerde dit meteen in 2.500 views op het YouTube kanaal. Op onze Facebookpagina gaven we het ook een plaats wat in dezelfde week resulteerde in 9000 weergaven.

Actie 3: PAB geen overbodige luxe

De derde actie ligt in de lijn van OD5, het recht op ondersteuning. In een artikel op sociaalnet.be gaven we een voorbeeld van hoe een persoonlijk assistentebudget een hefboom is voor personen met een handicap om een volwaardig leven uit te bouwen.

Monique is een actieve alleenstaande mama van 41. Ze wil werken, haar zoon een goede opvoeding geven, haar woning onderhouden, ... Door ondersteuning op maat via een PAB wordt dit alles mogelijk. Het verhaal van Monique toont aan dat een PAB geen luxe is. We plaatsten er ook een kritische noot bij: ook nu de persoonsvolgende financiering wordt ingevoerd voor volwassenen met een handicap, blijft er een wachtlijst voor wie persoonlijke assistentie nodig heeft.

Dit artikel verscheen op sociaalnet.be op 31 januari 2017.

GRIP IN 2016:

- 3 sensibiliserende acties, concreet over inclusief onderwijs en ondersteuning op basis van persoonlijke assistentie.
- Nota (bijlage bij de sensibilisatiestrategie) over nieuwe methodieken op het vlak van informatie en sensibilisatie.

ILLUSTRATIE: sensibilisatie over inclusie.

Fragment uit artikel op sociaalnet.be

“Ik bepaal wie mij ondersteunt” Een persoonlijk budget is geen luxe

In 2017 wordt de persoonsvolgende financiering voor volwassenen met een handicap ingevoerd. Met een persoonsvolgend budget kan iemand ook een persoonlijke assistent aanstellen en betalen. Monique Van den Abbeel heeft zo’n eigen budget. Haar verhaal illustreert dat persoonlijke assistentie geen luxe is, maar een opstap naar inclusie. GRIP vzw ging in gesprek met Monique.

Werken

Kinderen en jongeren met een handicap gaan net als elke jongere naar school, volgen een beroepsopleiding of behalen een diploma. Als volwassene willen ze werken en een inkomen verwerven.

Ook Monique wilde met haar uitkering niet thuis blijven zitten. Zij ging op zoek naar werk: om financiële redenen en voor contact met collega’s. Ten slotte had ze via haar opleiding ook de nodige competenties verworven.

Monique had in die tijd nog geen persoonlijk assistentiebudget dat zij kon inzetten op de werkvloer. Andere overheidsmaatregelen zoals de Vlaamse ondersteuningspremie voor werkgevers of een vergoeding voor extra hulpmiddelen volstonden niet om de drempels die ze tegenkwam, weg te werken.

“Mijn keuze voor een job werd in grote mate beperkt door de bereikbaarheid. Ik kan enkel gebruik maken van het openbaar vervoer. Aansluitingen tussen trein en bus zijn vaak een probleem. Ik ben blind en kan enkel fietsen met een begeleider voorop. Een persoonlijk assistent had kunnen instaan voor het vervoer van en naar de werkplek, maar ik had er toen nog geen.”

OD10. We sluiten vanuit 'kijk op handicap' aan bij relevante thema's in de actualiteit en vraagstukken in verband met handicap.

Net als bij OD9 hebben we nog ingezet op het verder ontwikkelen van nieuwe methodieken om vanuit GRIP aan te sluiten bij hoe handicap in de actualiteit verschijnt. Nieuw was alvast dat we onze standpunten rechtstreeks inbrachten op websites als dewereldmorgen.be en sociaalnet.be.

In de lijn van de reflectienota "Handicap en ethiek" van 2015, organiseerden we een **debat over het thema handicap en ethiek**. Dit vond plaats in Gent op zaterdag 24 september tijdens het Forum van de Patiënt.

Het thema van het debat was het effect van de kijk op handicap op het leven met een handicap en bij prenatale diagnostiek. Nancy Lievyng ging in gesprek met medisch-ethicus Kristien Hens, ervaringsdeskundige Marleen Billen en Lies Provoost, mama van Isaak, een jongen met spina bifida. Een 40-tal personen woonden dit debat bij, maar het debat werd ook via live-streaming verspreid.

GRIP IN 2016:

- Debat over het thema handicap en ethiek (zaterdag 24 september).
- Nota (bijlage bij de sensibilisatiestrategie) over nieuwe methodieken om vanuit GRIP aan te sluiten bij de actualiteit.

OD11. We bieden vorming en informatie rond inclusie en kijk op handicap aan specifieke doelgroepen.

Sinds 2005 biedt GRIP in scholen **getuigenissen** aan **van personen met een handicap**. Deze getuigenissen zijn ondertussen bij veel scholen een vaste waarde in hun lessenspakket. We richten ons vooral tot de sociale opleidingen in het secundair onderwijs, de sociale opleidingen in het hoger onderwijs en de lerarenopleiding. We willen via deze getuigenissen jongeren kennis laten maken met het onderwerp handicap, om zo een correct en onbevooroordeeld beeld te ontwikkelen met betrekking tot handicap.

In 2016 bracht GRIP 39 keer een getuigenis. In het secundair onderwijs zijn het vooral de opleidingen jeugd- en gehandicapten-

zorg en gezondheid- en welzijnswetenschappen die een getuigenis aanvragen. In het hoger onderwijs zijn het vooral de opleidingen verpleegkunde, orthopedagogie en de lerarenopleiding.

GRIP bracht daarnaast 6 getuigenissen bij Thuishulp Hasselt en Familiehulp.

GRIP biedt ook specifieke ondersteuning aan de getuigen. En verder stimuleren we dat getuigen van elkaar leren door zelf een getuigenis bij te wonen.

GRIP IN 2016:

- GRIP bracht 39 getuigenissen in scholen en 6 getuigenissen bij organisaties.

OD12. GRIP werkt samen met de VRT en andere mediamakers.

We zetten (verder) in op de samenwerking met de VRT in verband met beeldvorming, alsook in de afstemming met andere kansengroepen.

In 2016 sloten we aan bij het kernoverleg (2 vergaderingen) en het diversiteitsforum (1 vergadering). Daarnaast namen we deel aan de jurering van de diversiteitstrofee en deden we een insteek voor de briefing van reporters van de VRT die naar de Paralympics trokken. We kregen van de VRT ook de vraag om mee te werken aan een kwalitatief onderzoek over beeldvorming, maar wegens tijdsgebrek konden we op die vraag maar beperkt ingaan (één gesprek met de onderzoeker).

GRIP IN 2016:

- Deelname aan overlegmomenten met de VRT
- Insteek voor de verslaggeving van de Paralympics

OD13. Handiwatch zetten we in als interactief forum voor media-analyse.

Na de nodige aanpassingen in 2015 bood de website www.handiwatch.be in 2016 opnieuw heel wat kansen tot kritische media-analyse over handicap. Er verschenen 36 artikels en 20 reacties. We hebben specifieke aandacht besteed aan de verslaggeving over de Paralympics, dit in samenwerking met de VRT. Op de handiwatchwebsite telden we gemiddeld 822 sessies per maand (in 2016 770 sessie per maand).

Om de mediawerking van GRIP te versterken zijn we in overleg gegaan met kabinetsmedewerkers van minister Sven Gatz en met het kenniscentrum Mediawijs. We stellen jammer genoeg vast dat zij een andere kijk hebben op hoe mensen met een handicap zich tot media verhouden en niet bereid zijn om in het Handiwatch-project te investeren. Dus ook in 2016 moesten we Handiwatch in stand houden met een minimale investering.

GRIP IN 2016:

- Op www.handiwatch.be verschenen 36 artikels.

ILLUSTRATIE: een paar fragmenten uit www.handiwatch.be

14 januari over 'Het zal me een rotzorg zijn'? op Vitaya

"Wat ik goed vind aan het programma is dat de dagelijkse realiteit aan bod komt, zoals de verzorging, toegankelijkheid in het openbare leven, reacties van mensen die niet vertrouwd zijn met beperkingen ... Anderzijds komt het programma af en toe wel zwaar en spectaculair over. Er is af en toe wel humor, maar soms gaat het er heel grof aan toe, en een ruzie is nooit ver weg. Er moet ook altijd wel iets overwonnen worden, een angst of een trauma, en aan het einde komt er zoiets als een vriendschapscontract. Terwijl vriendschap volgens mij toch eerder opgebouwd dan contractueel moet zijn."

14 maart: Tomorrowland is een feest

"Tomorrowland is een festival met elektronische muziek in Boom. Mensen vanuit heel de wereld gaan er naar toe. Op TV was er een documentaire te zien, waar verschillende mensen aan het woord waren, waarom ze dat festival zo goed vinden."

Diversiteit troef, want o.a. een doof meisje kwam aan het woord. ... Het vriendschapsgevoel en de samenhang voelt ze ook gemakkelijk aan, waardoor ze zich niet uitgesloten voelt. Zij hoort er gewoon bij en met universele gebarentaal kan ze met iedereen communiceren. Dus diversiteit troef!”

20 juli: over trailer Paralympics

“Onlangs verscheen er een Engelstalige trailer om de paralympics aan te kondigen. Channel4 maakte de trailer. De beeldvorming over personen met een handicap krijgt in deze trailer een boost. Mensen met een handicap doen allerlei dingen, en met zeker zoveel energie en goesting als anderen. Want dat moet gezegd, de energie spat er af. Bij sporters zou je inderdaad ook niet anders verwachten. Want dat is toch wel opvallend, geen beelden van sukkelaars of personen die het niet zien zitten. Wel rolwagens die mekaar overhoop rijden, dansers en muzikanten die met heel hun lijf aanwezig zijn ... een prachtig voorbeeld van positieve beeldvorming.”

OD14. GRIP draagt bij tot de verdere ontwikkeling van Disability Studies in Vlaanderen.

Om Disability Studies in Vlaanderen te ondersteunen, verspreiden wij jaarlijks een lijst met suggesties voor onderzoeksvragen bij 5 hogescholen en universiteiten.

Naar jaarlijkse gewoonte sluit GRIP ook aan bij het **Disability Filmfestival** Leuven dat georganiseerd wordt vanuit de KULeuven. Voor de editie van 2016 kozen we voor de film Marie Heurtin. De vertoning ging door op 10 maart. Diezelfde dag organiseerden we ook een workshop over de kijk op handicap.

GRIP IN 2016:

- Verspreiden onderzoeksvragen
- Deelname aan het Disability Filmfestival met de film Marie Heurtin.

Uitdaging III: GRIP neemt verder zijn rol op als voortrekker en aanjager

OD15. We verhogen de (naam) bekendheid van GRIP bij personen met een handicap.

De lancering van het meerjarenplan en de verhuis naar de nieuwe lokalen hebben we benut om de naambekendheid van GRIP te verhogen. In de maand juni organiseerden we een open-deur maand. Het startsein werd gegeven met een openingsreceptie op dinsdag 7 juni. De presentatie van 'Kom op voor inclusie', het meerjarenplan van GRIP, werd voorafgegaan door:

- Officiël openingsmoment door Michiel Vanackere, raadgever Gelijke Kansen bij minister Liesbeth Homans
- 'Maatschappelijke analyse' door Beno Schraepen, onderzoeksmedewerker Plantijn Hogeschool, Antwerpen
- 'De wereld verbeteren, hoe doe je dat'? door Michel Vandenbosch, dierenrechtenactivist en voorzitter van GAIA.

De andere activiteiten van de open-deur maand waren:

- Dinsdag 14 juni: GRIP vrijwilligers op de koffie bij GRIP.
- Woensdag 22 juni: gespreksavond *Recht op werk: zin en onzin van quota*.
- Donderdag 23 juni: collega's uit het AROMA-gebouw en collega's uit het middenveld op de koffie bij GRIP.
- Donderdag 30 juni: gespreksavond *Recht op onderwijs: ondersteuning gevraagd op de gewone school*.

Openingsmoment op dinsdag 7 juni

22 juni gespreksavond Recht op werk: zin en onzin van quota

Openingsmoment met Michiel Vanackere, adviseur Gelijke Kansen

Met de **GRIP-stand** kwamen we 3 keer naar buiten:

- Op 23 september organiseerde Onze Nieuwe Toekomst (ONT) een ONTdekkingsdag. GRIP nam deel met een onbemande stand.
- We waren met de GRIP-stand aanwezig op het Forum van de Patiënt (24 september, Gent).
- En tijdens de Trefdag Handicap (15 oktober, Leuven) stond de GRIP-stand op de infomarkt.

De GRIP-folder werd in 2016 volledig herwerkt, met inbreng van de 5-actielijnen uit het meerjarenplan.

Mensen zonder of met een handicap kunnen zich via de website of tijdens initiatieven van GRIP aansluiten als **sympathisant**. Eind 2016 zijn 3298 personen als sympathisant van GRIP aangemeld.

GRIP IN 2016:

- Open-deur maand in juni.
- GRIP-stand op 3 evenementen.
- Er zijn 3298 sympathisanten van GRIP.

Donderdag 23 juni:
op de koffie bij GRIP

OD16. GRIP zorgt voor maatschappelijke beweging en publieke actie.

Op zaterdag 15 oktober ging **de derde TREFDAG HANDICAP** door in het provinciehuis van Leuven. Van 10u30 tot 17u kwamen meer dan 200 deelnemers langs voor een gevarieerd programma met aandacht voor uiteenlopende thema's als inclusief onderwijs, toegankelijkheid, mobiliteit, lobbywerk, literatuur, vrije tijd, persoonsvolgende financiering, cultuurparticipatie, tegemoetkomingen,...

GRIP is voortrekker van deze TREFDAG HANDICAP en 8 andere organisaties sloten hierbij aan: Absoluut, Alin, Inclusie Vlaanderen, NEMA, Onafhankelijk Leven, OPDOSS, VeBeS en VFG. Ook de Stad Leuven was deze keer een partner.

GRIP IN 2016:

- Op zaterdag 15 oktober organiseerde GRIP, in samenwerking met 8 andere organisaties van personen met een handicap, de derde TREFDAG HANDICAP.

Stand op de Trefdag Handicap

OD17. GRIP ondersteunt en werkt samen met andere emancipatorische verenigingen en bewegingen van personen met een handicap.

Via onze communicatiekanalen brengen we acties van individuele burgers of (ad hoc) groepen onder de aandacht. Zo was er onder meer aandacht voor acties van Café Pyrenee en de werkgroep Handicap en Samenleven.

OD18. GRIP positioneert zich als expert gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap.

Deze doelstelling sluit nauw aan bij OD6.

We werken intens samen met de afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering van het agentschap Binnenlands bestuur, waarbij we onze rol waarmaken als nominatumorganisatie Gelijke Kansen. Op verschillende moment bieden we informeel advies over het gelijkekansenbeleid of andere beleidsdomeinen.

Maar ook ten aanzien van andere overheden stellen we onze expertise ter beschikking:

- In het voorjaar gaven we advies aan het kabinet van de minister van Onderwijs over beleidsparticipatie van personen met een handicap.
- Op uitnodiging van het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media sloten we op 9 juni aan bij een reflectiegroep in het kader van rapportage VN-kinderrechtenverdrag (inbreng reflectienota).
- Op 14 oktober sloten we aan bij het project: 'Een solide toekomst voor het sociaal werk in Vlaanderen'.

GRIP IN 2016:

- GRIP neemt zijn rol op als nominatumorganisatie Gelijke Kansen
- Advies over beleidsparticipatie binnen het beleidsdomein onderwijs
- Insteek voor de rapportage voor het VN-kinderrechtenverdrag

OD19. GRIP communiceert als expert over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap

Op vlak van communicatie hebben we in 2016 veel aandacht besteed aan het verder activeren van onze Facebookpagina. In 2015 hadden we die noodgedwongen moeten heropstarten. Op dat moment waren er 1400 personen verbonden aan onze **Facebookpagina**. Ons streefdoel van 1000 hebben we nipt niet gehaald op het einde van 2016, maar wel midden januari 2017.

De GRIP-website www.gripvzw.be blijft natuurlijk ook een centraal en heel belangrijk communicatiemiddel. We noteerden 126 dag gemiddelde visits (unieke bezoekers). In 2016 verschenen er ongeveer 80 nieuwe artikelen op de website. Een greep uit de artikelen maakt duidelijk dat we aandacht hebben voor het brede thema van gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap:

- Vlaamse parlementsleden volgen de invoering van het M-decreet nauwgezet op.
- GRIP brengt advies uit over de actieplannen voor de open coördinatiemethode.
- Mama? Een jeugd met een verstandelijke beperkte ouder (boekbespreking).
- PAB's in 2015: druppelsgewijs.
- Evaluatie van de federale antidiscriminatiewet.
- Inkomensvervangende tegemoetkoming moet ook omhoog.
- Na één jaar M-decreet: inschrijvingsrecht niet steeds correct toegepast.
- Debat: levensvragen bij ziekte en handicap.
- Arbeidsintegratiejobs? Interview met bedenker Jan Spooren.
- Wat is Plan P?
- Slechte cijfers zetten domper op 10 jaar VN-Verdrag.
- Waarom ik vrijwillig bij GRIP.

Op basis van de nieuwste artikels op onze website, verspreidden we in 2016 8 nieuwsbrieven.

In het najaar zijn we ook gestart met de vernieuwing van onze website. Dit zal ertoe leiden dat in 2017 een volledige nieuwe website wordt gelanceerd.

GRIP kwam 14 keer aan bod in de **populaire pers**. Ook heel wat online kranten en tijdschriften pikten onze berichten op (27). In de vakpers werd GRIP 19 keer vermeld. De organisatie van de Trefdag werd door 31 kanalen opgepikt. Enkele uitschieters:

- 31 maart: 'Gehandicapten kiezen voortaan zelf wie hen helpt', De Standaard;
- 2 mei: interview met Jos Wouters over maatwerkbedrijven, De Ochtend (radio1);
- 30 mei: 'School wijst kindje met Down de deur', Gazet van Antwerpen en 'Jongen met Down niet meer welkom op St Lutgardis', Het Laatste Nieuws;
- 20 augustus: 'Herleid een mens niet tot zijn ziekte', Het Belang van Limburg;
- 5 oktober: 'Een pleidooi voor inclusief onderwijs: kinderen met een complexe handicap hebben ook rechten', De Wereld Morgen;
- Op 12 december kwam GRIP naar buiten met cijfers over de situatie van mensen met een handicap die in 10 jaar is verslechterd: er verscheen een artikel in De Morgen en Katrijn Ruts was te gast op het 8u journaal (radio 1), Studio Brussel en Q Music;
- 13 december: Katrijn Ruts was te gast bij Hautekiet (radio 1), thema waren de cijfers waar GRIP mee naar buiten was gekomen;
- 16 december: 'Onaanvaardbaar dat jongeren al 12 jaar op de wachtlijst staan', De Standaard.

Er verschenen **4 standpuntnota's**:

- GRIP advies OCM 2016-2017;
- Aanbevelingen inclusief onderwijs (bij rondetafel inclusief onderwijs);
- Standpunt recht op werk (1-pagina standpunt);
- Standpunt deinstitutionalisering (1-pagina standpunt).

GRIP IN 2016:

- Website 126 keer per dag bezocht
- Op de Facebookpagina tekenen 960 mensen in
- 8 nieuwsbrieven
- GRIP in totaal 91 keer in de pers
- 4 standpuntnota's

ILLUSTRATIE: COMMUNICATIE

Fragmenten van krantenartikels waarbij verwezen wordt naar GRIP.

Het Laatste Nieuws, 30 mei

Jongen met Syndroom van Down niet meer welkom op Sint-Lutgardis

Hans en Babs schreven een brief naar het ministerie van Onderwijs die een onderzoek is gestart of de school correct handelde. Ook de vzw GRIP wat staat voor Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap, kent het probleem. Naar aanleiding van dit verhaal wees GRIP alle scholen al op hun verantwoordelijkheid: "We roepen alle scholen op om het inschrijvingsrecht, zoals vastgelegd in het M-decreet, correct en sereen toe te passen."

De Morgen, 12 december

artikel over de inclusiespiegel van GRIP

"Personen met een beperking blijven nog altijd erg achtergesteld ten opzichte van de algemene bevolking". Dat stelt mensenrechtenorganisatie GRIP op basis van Vlaamse cijfers die ze opvroeg voor haar jongste 'Inclusiespiegel'. Daarin bundelt de vzw gegevens over werk, opleiding, wonen en inkomen. "Op geen van die domeinen kunnen we een bijster positieve evolutie aantonen", zegt woordvoester Katrijn Ruts.

De Standaard, 16 december

Onaanvaardbaar dat jongeren al 12 jaar op de wachtlijst staan.

Kinderen en jongeren met een handicap die een persoonlijk assistentiebudget (PAB) aanvragen, staan vaak jaren op de wachtlijst. "De overheid bevordert zo segregatie", zegt Katrijn Ruts van GRIP, een burgerrechtenorganisatie voor personen met een handicap.

OD20. Ervaringsdeskundigen staan aan het stuur van de vereniging.

De **Algemene Vergadering** van GRIP vergaderde zoals voorzien 2 keer. Op 12 april werd het jaarverslag 2015 en de financiële afrekening van de vzw goedgekeurd, op 22 november het jaarplan 2017 en de begroting. We houden er ook aan om op de AV een thema aan te kaarten aan de hand van een spreker. Op de eerste AV gaf Els Keytsman een toelichting bij de werking van Unia. En op de tweede AV hadden we het over inclusief onderwijs en het M-decreet, met als spreker Pieter Feys van het Steunpunt voor Inclusie.

De **Raad van Bestuur** kwam in 2016 5 keer samen, de Financiële Commissie 4 keer en de Personeelscommissie 2 keer.

Tijdens de **Stuurgroep** kunnen de vrijwilligers de inhoudelijke werkzaamheden en initiatieven opvolgen. In 2016 is de Stuurgroep 4 keer doorgegaan. Naast de opvolging van de acties van GRIP in 2016, was er aandacht voor de werking van de netwerken van ervaringsdeskundigen, de vorming voor vrijwilligers en de (naam) bekendheid van GRIP.

In 2016 sloten 5 nieuwe vrijwilligers aan bij GRIP.

GRIP IN 2016:

- Bij GRIP blijft het bestuur in handen van ervaringsdeskundigen: de bestuurders komen 5 keer bijeen voor een Raad van Bestuur.
- 4 stuurgroepvergaderingen, waarbij alle GRIPpers mee de acties opvolgen en doorbomen over tal van GRIP thema's.

OD21. Standpunten en voorstellen van GRIP worden opgebouwd vanuit ervaringsdeskundigheid.

Netwerken van ervaringsdeskundigen.

Voor onze acties op het vlak van **inclusief onderwijs** werd een nieuw netwerk opgestart. Er werd 2 keer samen gekomen in 2016 en vooral gewerkt rond de noden op het vlak van ondersteuning. Hier werd de basis gelegd voor de standpuntnota rond ondersteuning (die in februari 2017 verscheen).

Vanuit dit netwerk werd ook advies gegeven voor de tweede sensibilisatie-actie over persoonlijke assistentie binnen het gewoon onderwijs.

Het netwerk **Echt werk** werkte aan een boekbespreking en nam deel aan de debatavond over quota.

Het **Netwerk Ondersteuningsbeleid** kwam 4 keer samen en werkte ook daarbuiten aan de inhoud, strategie en acties van GRIP over ondersteuning.

Het **Netwerk VN-Verdrag** volgt vooral onze vertegenwoordiging binnen de begeleidingscommissie van Unia op. Bij een bijeenkomst op 16 maart stelde Stef Keunen zijn onderzoek voor over de implementatie van het VN-Verdrag.

Er waren 2 bijeenkomsten van het **netwerk Mediabeleid/ Handiwatch**. Dit netwerk volgt de samenwerking met de VRT op alsook de werking van Handiwatch.

Met het **Netwerk kijk op handicap** werd vooral ingezet op de organisatie van het debat over ethische vraagstukken.

De vrijwilligerswerking.

De vrijwilligers ontvingen in 2016 5 maal **GRIPplus**. Dit is een digitale interne nieuwsbrief die de vrijwilligers op de hoogte houdt van de interne werking van GRIP. Waar is GRIP mee bezig? Wat heeft GRIP bereikt? Waar komt GRIP binnenkort mee naar buiten? We stellen nieuwe vrijwilligers voor en opmerkelijke activiteiten van vrijwilligers krijgen een forum.

Op 1 oktober organiseerden we de tweejaarlijkse **Medewerkerdag**. Met een professionele gids bezochten we de wijk in de buurt van GRIP.

Medewerkerdag op 1 oktober

In het najaar hebben we terug stevig ingezet op vorming van ervaringsdeskundigen. We organiseerden **3 interne vormingen**:

- 24 oktober: media-analyse
- 26 november: de boodschap brengen, communicatietraining
- 17 december: enthousiast spreken voor publiek

Daarnaast boden we vrijwilligers ook de mogelijkheid om deel te nemen aan externe studiedagen, o.m.:

- 18 maart, De informele zorgsamenleving is (niet) maakbaar, CESO
- 23 september, Neem je leven in handen, ONT
- 28 oktober, Redelijke aanpassingen: 'to be or not to be' redelijk, Annelies D'Espallier, Diekeure
- 10 november, Groene kansen voor welzijn op maat, De groene zorg
- 16 november, Borstkanker bij vrouwen met een verstandelijke beperking, CERA
- 29 november, Hoe kijken moslims naar handicap, Groep Intro

GRIP IN 2016:

- Netwerken van ervaringsdeskundigen werken mee aan de standpunten en acties van GRIP
- De Medewerkersdag op 1 oktober.
- 3 interne vormingen in het najaar en nog meer vormingskansen voor ervaringsdeskundigen

OD22. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met andere handicaporganisaties.

In het najaar van 2016 werd nog druk overleg gepleegd omtrent de oprichting van een Vlaamse Adviesraad voor personen met een handicap. Op 22 december kende dit een orgelpunt tijdens een groot overleg tussen verenigingen en het kabinet van Gelijke Kansen Vlaanderen waar het voorstel werd afgeklopt van een opstartproject in 2017 (door Onze Nieuwe Toekomst en VFG).

Naast heel wat informele contacten, gingen in 2016 formele afstemmingen door met Ouders voor Inclusie (OVI), European Network Independent Living (ENIL), VFG, Gezin en Handicap,

NVSG en de werkgroep Inclusief Onderwijs van Downsyndroom Vlaanderen.

Daarnaast bezochten GRIP medewerkers o.m. de volgende activiteiten van andere verenigingen:

- Inclusiedag van Ouders voor Inclusie, 19 maart, Patrick Vandelanotte
- Infoavond van Gezin en Handicap over het M-decreet, 18 mei, Patrick Vandelanotte

Afstemming met ENIL

Over tal van concrete thema's of acties zetten we een samenwerking op, onder meer:

- Met **KVG en Unia** over de verhoging van de inkomensvervangende tegemoetkoming.
- Afstemming met **Unia** over de implementatie van het M-decreet.
- Op 27 september gingen we spreken voor de Tiense afdeling van Inclusie Vlaanderen vzw over persoonsvolgende financiering. We gaven uitleg, beantwoordden vragen en gaven onze kritische visie weer.

GRIP IN 2016:

- Afstemming met OVI, ENIL, VFG, Gezin en Handicap, NVSG, DSV...
- Samenwerking o.m. KVG, Inclusie Vlaanderen, Nema, Unia, Ouders voor Inclusie.

OD23. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met niet-handicaporganisaties en verschillende niveaus

In de loop van 2016 gingen afstemmingen door met het Minderhedenforum, Samenlevingsopbouw en de Gezinsbond. Op onze openingsreceptie hadden we GAIA te gast.

Medewerkers van GRIP namen deel aan volgende activiteiten:

- De Open Forumdag (Minderhedenforum), 10 december.

GRIP IN 2016:

- Afstemming o.m. met het Minderhedenforum, Samenlevingsopbouw en de Gezinsbond.

OD24. Op GRIP werkt een gemotiveerd en professioneel team.

Op 31 december 2016 telde de staf van GRIP:

- a. een **voltijds coördinator** (met opvolging zwaartepunt Mensenrechten): Patrick Vandelanotte
- b. een 4/5e **stafmedewerker beleid** (opvolging zwaartepunt Kwaliteit van Bestaan): Katrijn Ruts
- c. een 4/5e **stafmedewerker sensibilisatie** (opvolging zwaartepunt Ervaringsdeskundigheid): Nancy Lievyns
- d. een 4/5e **medewerker organisatie**: Hayat Adahchour
- e. een halftijdse (1/2) **medewerker administratie**: Marie Aeles
- f. een deeltijdse **ondersteuning stafmedewerker met arbeidshandicap** (1/5 met VOP-middelen): Marie Aeles
- g. een deeltijdse **coach** van een bestuurder met een verstandelijke beperking

GRIP is, met middelen van de Vlaamse Minister voor Werk, ook werkgever van de voltijdse **stafmedewerker werk** Jos Wouters. Hij ondersteunt het GOHA.

Vorming, training en opleiding

De volgende opleidingen, studiedagen of lezingen werden door stafleden van GRIP bijgewoond:

- De informele zorgsamenleving is (niet) maakbaar, CESO, 18 maart, Katrijn Ruts;
- Discriminatie voorkomen en genezen, Progress Lawyers Network, 25 maart, Jos Wouters;
- Klare taal in overheidsteksten, Politeia, 15 april, Jos Wouters en Katrijn Ruts;

- Studiedag ICF, Zorgnet Vlaanderen en GTB, 15 mei, Jos Wouters;
- Ik leer mee, Enablin+, 17 en 20 mei, Patrick Vandelanotte;
- Studiedag Sociaal Ondernemen, VERSO, 18 mei, Jos Wouters;
- Studiedag diversiteitschecklist, VERSO, 16 juni, Jos Wouters;
- Redelijke aanpassingen: 'to be or not to be' redelijk, voorstelling boek Annelies D'Espallier, Diekeure, 28 oktober, Patrick Vandelanotte;
- Hoe kijken moslims naar handicap, Groep Intro, 29 november, Hayat Adahchour;
- Sociaal werk met een hart, Sociaal Werk Actie Netwerk (SWAN), 30 november, Katrijn Ruts;
- Open Forumdag van het Minderhedenforum, 10 december, Jos Wouters en Patrick Vandelanotte;
- Participeren en kwaliteitsvol leven van personen met een beperking en personen met een chronische ziekte, Stad Gent, 14 december, Katrijn Ruts.

De **jaarlijkse teamdag** vond plaats op 22 september en had als focus '**Vergaderen... kan dat vlotter en beter?**' We werden daarbij begeleid door Pieter Baets van LABO vzw.

GRIP IN 2016:

- GRIP stelt 6 stafmedewerkers tewerk en 1 coach
- De stafmedewerkers volgden een 15-tal studiedagen of vormingen Teamdag over vergaderen

OD25. Financiering en andere voorwaarden voor een duurzame werking worden ingevuld.

GRIP kan zijn werking uitbouwen op basis van **een nominatum subsidie van Gelijke Kansen Vlaanderen**, concreet vastgelegd in een reeks resultaatsverbintenissen. Voor een goede afstemming tussen GRIP en de Cel Gelijke Kansen Vlaanderen, gingen een vijftal overlegmomenten door met Han de Bruijn en/of Heidi Vander Poorten.

Het **project Handicap en Arbeid** wordt gerealiseerd door een bijkomende financiering vanuit het EAD-beleid (evenwaardige arbeidsdeelname en beleid). In de loop van het jaar werd met het kabinet van minister Muyters afgestemd over de toekomst van dit

project, wat resulteerde in de goedkeuring van een verderzetting voor de periode van 2017-2019 met behoud van de subsidie.

De **Werkgroep fondsenwerving** werd bij beslissing van de Raad van Bestuur stopgezet. De Raad van Bestuur zal dit thema op zijn gewone vergaderingen verder opvolgen. Voor het eerst werd in 2016 een oproep gedaan voor giften op de GRIP project-rekening. Op de website van GRIP staat nu ook een pagina STEUN ONS. GRIP beschikt over de machtiging om bij een gift een fiscaal attest af te geven.

GRIP IN 2016:

- Behoud van de nominatum subsidie Gelijke Kansen Vlaanderen
- Besluit van verderzetting GOHA
- Oproep voor giften aan GRIP en pagina STEUN ONS op de website

OD26. GRIP belicht en ondersteunt goede voorbeelden van inclusie.

Naast het partnerschap met het Steunpunt voor Inclusie, sloten we in 2016 ook aan bij het inter-universitair project Potential dat inzet op hoe leerkrachten in de klas omgaan met diversiteit. Verder verkenden we de samenwerking met 'tspelopedewagen (Brugge) en Able (Leuven).

GRIP IN 2016:

- GRIP is partner van het Steunpunt voor Inclusie en het Potential project.
- Partnerschappen worden verkend met andere inclusiegerichte praktijken.

OD27. GRIP onderzoekt en ondersteunt juridische stappen om de rechten van personen met een handicap waar te maken.

In 2015 diende GRIP een **memorie** in ter versterking van het verzoekschrift van Iedereen bezorgd vzw over het decreet persoonsvolgende financiering. Onze stelling was dat het recht op ondersteuning afkalft met dit decreet. Het Grondwettelijk Hof verwierp het verzoekschrift in 2016. Gespecialiseerde juristen stelden echter in een artikel in de Juristenkrant fundamentele vragen over de kwaliteit van het arrest van het Hof. We schreven hier een artikel over op onze website.

We hebben contacten opgenomen met organisaties of personen die juridische stappen ondernemen of overwegen. Bij een rechtszaak hebben we de opstart mee ondersteunt door advies aan de advocaat.

Door onze eerdere contacten met MDAC (Mental Disability Advocacy Center) zijn we betrokken bij de uitwerking van een **training voor advocaten** over rechtszaken voor personen met een verstandelijke beperking. Deze training is doorgegaan in januari 2017. Dit bracht ons heel concrete kaders en richtlijnen over juridisch activisme.

GRIP IN 2016:

- Opvolging memorie bij het Grondwettelijk Hof
- Verkenning juridisch activisme
- Voorbereiding training advocaten

ILLUSTRATIE: MEMORIE BIJ GRONDWETTELIJK HOF

Fragment uit Artikel website, 10 juni 2016: <http://www.gripvzw.be/pab-pgb/algemeen/1126-juristen-kritisch-voor-uitspraak-grondwettelijk-hof-over-pvf.html>

- 'Het Hof gaat niet na of dit concrete nieuwe systeem wel voldoet in het licht van de aangehaalde grondwetsbepalingen.
- Het Hof aanvaardt op eenvoudige wijze de door de decreetgever naar voren geschoven goede bedoelingen.
- Het Hof verwijst tot vervelens toe naar de parlementaire voorbereiding, die het schijnbaar inroept als gezaghebbende bron, om aan te tonen dat de verplichtingen uit onder meer de Grondwet en het VN-Verdrag niet geschonden zijn.
- Het Hof waagt zich echter niet aan een inhoudelijke toets.'

Het eindoordeel is niet mals:

- 'Men zou het misschien in deze tijd als bewonderingswaardig kunnen zien dat het Grondwettelijk Hof zo'n vertrouwen in de decreetgever vestigt, maar **erg vertrouwenwekkend is het niet in een rechtsstaat.**
- Bovendien moet het bijzonder zuur zijn voor personen met een handicap, die zo ondervertegenwoordigd zijn in de algemene besluitvorming en in de besluitvorming over hun eigen belangen, dat nu ook de hoeders van hun rechten zo eenvoudig over hen heen stappen.'

Wat vindt GRIP?

Is het decreet persoonsvolgende financiering een stap in een betere verankering van het recht op ondersteuning? Of luidt het de afbrokkeling in van dat recht? GRIP heeft van bij de totstandkoming van het decreet overal gewaarschuwd voor die afbrokkeling. We hebben dat ook steeds beargumenteerd, met als sluitstuk onze memorie ter versterking van de aanklacht van Iedereen Bezorgd.

We verwachtten minstens een serieuze behandeling van onze vragen. Deze onafhankelijke juristen laten er echter geen twijfel over bestaan: het Grondwettelijk Hof heeft geen echte toetsing aan het standstill principe uitgevoerd. Ook op het gevaar dat de regering het decreet anders kan uitvoeren dan het parlement met haar decreet bedoeld had, gaat het Hof niet voldoende in. Dit is enorm teleurstellend.

En wat erger is, wij hebben ook geen enkele garantie dat er met de uitvoering van dit decreet geen aanzienlijke achteruitgang zal optreden in het niveau van ondersteuning, voor een groot aantal mensen. Het arrest geeft ons geen vertrouwen dat de rechten niet zullen afbrokkelen.

Het is enorm jammer en een kaakslag voor onze rechtsstaat dat dit decreet nu zonder meer overeind blijft en de basis wordt voor het toekomstige systeem van ondersteuning, zonder dat er een voldoende toetsing is gedaan onze grondrechten.

OD28. GRIP biedt vorming over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie.

Vormingen op vraag door GRIP in 2016:

Gastles door Nancy Lievyns over 'Kijk op handicap' aan de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen, 16 februari;

Workshop door Patrick Vandelanotte over inclusie bij jongeren met een handicap aan de Sociale Hogeschool Leuven, 9 maart;

2x een vorming door Jos Wouters over 'redelijke aanpassingen' op de Rijksdienst Pensioenen;

Gastles door Nancy Lievyns over 'Kijk op handicap' aan de vakgroep orthopedagogiek RUGent, 22 november.

GRIP IN 2016:

- 5 betaalde vormingen op vraag.

Ledenlijst sinds de Algemene Vergadering op 22 november 2016

Carolien Callens
Luc Demarez
Nadia Hadad
Eddy Herrebout
Herman Hillen
Dominiek Porreya
Chris Robbroeckx
Patrick Schelfhout
Viviane Sorée
Tess Van Deynse
Anja Van Impe
Luc Vanheden
Leon Verelst
Johan Vermeiren
Arsène Vyncke

Ledenlijst Raad van Bestuur sinds de Algemene Vergadering op 22 november 2016

Carolien Callens, penningmeester
Luc Demarez, voorzitter
Eddy Herrebout
Herman Hillen
Patrick Schelfhout, secretaris
Tess Van Deynse
Luc Vanheden
Leon Verelst, erevoorzitter

Raadgever: Dominiek Porreya

Lijst met afkortingen

CESO: Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KULeuven	OPDOSS: Optimale Participatie en integratie van Dove en Slechthorende kinderen en volwassenen in de Samenleving
EAD-beleid: Evenwaardige Arbeids-deelname en beleid	OVI: Ouders voor inclusie
ENIL: European Netwerk on Independent Living (Europees Netwerk voor Onafhankelijk Leven)	PAB: Persoonlijke-AssistentieBudget
FEVLADO: Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties	PGB: Persoonsgebonden Budget
GAIA: Global Action in the Interest of Animals	PVF: Persoonsvolgende Financiering
GOHA: Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid	Unia: Interfederaal Gelijkekansencentrum
GTB: Gespecialiseerde Trajectbegeleidingsdienst	VAPH: Vlaams Agentschap Personen met een Handicap
IAC: Individueel Aangepast Curriculum	VeBeS: Vereniging van Blinden en Slechtzienden
KVG: Katholieke Vereniging Gehandicaptten	VERSO: Vereniging voor Social-Profit Ondernemingen
NEMA: Vlaamse Vereniging Neuromusculaire Aandoeningen	VFG: Vlaamse Federatie Gehandicaptten
NVSG: Nationale Vereniging tot Steun aan Gehandicapte Personen	VN: Verenigde Naties
	VRPH: VN-Verdrag Inzake de Rechten van Personen met een Handicap

